

ISSN 2587- 2001 e-ISSN 2618-6187

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi -Yıl:3 – Sayı:9 - Ağustos 2019

koynunda büyüdük

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi - ISSN 2587- 2001 e-ISSN 2618-6187

İÇİNDEKİLER

Araştırma Makaleleri

Şükrü ÜNAR..... 11

HİTİT DÖNEMİ ANADOLU’SUNDA MEYVE AĞAÇLARI

FRUIT TREES IN ANATOLIA OF HITTITE PERIOD

Muhlisahon RUSTAMOVA..... 31

ORTA ASYA’DA GÜNÜMÜZE KADAR ULAŞMAYAN CAMİLERİN AHŞAP DİREK VE TAŞ SÜTUNLARI (IX - XII. yy)

WOOD AND STONE COLUMNS OF RUINED AND DESTROYED MOSQUES OF CENTRAL ASIA

İsa KAYIHAN..... 63

NECİP TOSUN’UN ‘GİDİLMEMİŞ YERLERİN TÜRKÜSÜ’ ÖYKÜSÜNDE MELANKOLİ

THE MELANCHOLIA IN THE STORY OF NECİP TOSUN’S ‘GİDİLMEMİŞ YERLERİN TÜRKÜSÜ’

Murat HASANOĞLU..... 83

BOSTÂN, GÜLİSTÂN VE MESNEVÎ HİKÂYELERİ ÜZERİNE GENEL BİR KARŞILAŞTIRMA

A GENERAL COMPARISON ON BUSTAN, GULISTAN AND MASNAVI STORIES

Kitap Tanıtımı

Yunus PUSTU 109

MUSTAFA CEZAR, OSMANLI TARİHİNDE LEVENDLER,

TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI, ANKARA, 2013, XI + 435 S.

NECİP TOSUN'UN 'GİDİLMEMİŞ YERLERİN TÜRKÜSÜ' ÖYKÜSÜNDE MELANKOLİ

*THE MELANCHOLIA IN THE STORY OF NECİP TOSUN'S
'GİDİLMEMİŞ YERLERİN TÜRKÜSÜ'*

DOI: 10.33404/anasay.579535

Çalışma Türü: Araştırma Makalesi / Research Article¹

İsa KAYIHAN*

ÖZET

Yaşadığımız çağın getirdiği değişim ve dönüşüm insanları etkilemiştir. Siyasi ve sosyal olaylar bireylerin ruh dünyası üzerinde acı ve hüznü sebep olmuştur. İnsanlar geçmişle ve gelenekle olan bağını modernizmle birlikte kaybetmeye başlamıştır. Modernizm birey kavramının öne çıkmasına neden olmuş, insanların toplumla olan iletişimini koparmıştır. Toplum içerisinde yalnızlaşan bireyler içine dönmüş, derin üzüntülü bir ruh haliyle yaşamak zorunda kalmıştır. Acı ve üzüntünün süregelen halde devam etmesi ise melankoliyi oluşturmuştur. Edebiyat insanı konu alan bir sanat dalıdır. Bu nedenle insanla ilgili olan her şey edebiyatın konusuna girer. Bu çalışmada Necip Tosun'a ait olan 'Gidilmemiş Yerlerin Türküsü' adlı öyküde yer alan melankolik öğeler incelenmektedir. Öy-

¹- Makale Geliş Tarihi: 18. 06. 2019 Makale Kabul Tarihi: 25. 07. 2019

* Doktora Öğrencisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, edebiyatci20@yandex.com <https://orcid.org/0000-0001-9910-5176>

künün kahramanı olan Arabacı Mustafa Amca melankolik insan tipinin özelliklerini taşıyan bir yaşama sahiptir. 'Gidilmemiş Yerlerin Türküsü' mekânları, acı ve hüznün egemen duygu olması, kahramanın yalnızlığı, acının daimileşmesi ve genellikle melankolinin vazgeçilmez unsuru olan intiharın gerçekleşmesi vb. yönlerle melankoliye dair içerik ve yapı özelliklerini yansıtan bir öyküdür.

Anahtar Kelimeler: Melankoli, modernizm, yalnızlık, yabancılaşma, Necip Tosun.

ABSTRACT

The changing and transformation which our living age brought had effected the people. The social and political events had caused sorrow and pain upon individuals spiritual world. People had begun to lose their connection to the past and the tradition with modernism. Modernism had led to the emergence of the concept of the individual, which had broken the communication of people with society. The individuals that became lonely in society had become introverted and had obliged to live with deep sad soul. If the pain and sadness continue in a constant state, it forms melancholia. Literature is a branch of art. For this reason, everything that is related to man is subject to literature. in this study, melancholic elements took place in ste story called "folk songs of places that have not been visited"('Gidilmemiş Yerlerin Türküsü), are studied in the story that belong to Necip Tosun. The Arabacı Mustafa Amca, who is the hero of the story, has a life contains the characteristics of the melancholic type of people. 'Gidilmemiş Yerlerin Türküsü' is a story that reflects content and feaures touching melancholia by aspects of places, being dominant feelings of pain and gloom, loneliness of hero, continued pain and realization of the suicide which is usually the essential elements of melancholia etc.

Key Words: Melancholia, modernism, loneliness, estrangement, Necip Tosun.

GİRİŞ

İnsan fizikî ve manevî özellikleriyle bir bütün teşkil eder. Doğuştan itibaren fizikî özelliklerle birlikte manevî özellikler de şekillenmeye ve gelişmeye başlar. Bu bütün içerisinde fizikî özelliklerden ziyade manevî özelliklerle ilgili durumlar ön plana çıkar. Bencillik, kıskançlık, yalnızlık, hüznün, korku, mutluluk vb. yaradılışla beraber zaman içerisinde insanda beliren duygu dünyasına ait

manevî özelliklerdir. Duygu dünyasına ait manevî özelliklerden biri de kuşkusuz melankolidir.

Melankoli, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde: “*Hüzün, kara sevdâ*” (<http://www.tdk.gov.tr>, 11.12.2018) olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım derin anlamda irdelemediğimizde kelime adına yeterli bir tanım olarak düşünülebilir. Ancak melankoli psikolojik açıdan değerlendirildiğinde bünyesinde şüphesiz daha derin anlamlar barındırır. Afşar Timuçin, melankoliyi “*Aşırı üzüntüyle, belirgin ruhsal bozukluk.*” (Timuçin 2004: 357) olarak ifade ederken Serol Teber, “özellikle toplumsal huzursuzlukların arttığı dönemlerde yaşanan güvensizlik ortamlarında sıklıkla sözü edilmeye başlanan bir yaşam tarzı, bir ruhsal durum, bir kişilik tipi” (Teber 2004:9) olarak düşünür.

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere melankoli, üzerinde daha ciddi düşünülmesi gereken psikolojik bir terim olarak dikkat çekmektedir. Depresyon, huzursuzluk, hüzün, mutsuzluk, iletişimsizlik, korku, yalnızlık, yaşamdan kaçma isteği, ruhsal çöküntü vb. durumların sürekliliği melankoliyi çağırıştırır. Melankolinin psikolojik açıdan bir hastalık olup olmadığı konusu psikologların üzerine düşüneceği bir konudur. Biz bu çalışmamızda melankolik ruh durumunun edebi eser üzerindeki etkilerini, kahraman üzerindeki yansımalarını irdelemeye çalışacağız.

Kökeni Rönesans’a kadar giden, Aydınlanma çağı, rasyonalizm ve pozitivizm ile birlikte dönüşüme uğrayan modernizm bireyler üzerinde hala etkisini devam ettirmektedir. Modernizmin özgürlük ve özerklik düşüncesine dayanması ‘birey’ kavramının ön plana çıkmasına neden olmuştur. Birey kavramının öne çıkması toplumun bağlarının zayıflamasına ve kopmasına sebep olmuş, insan ilişkilerinin olumsuzlanmasına yol açmıştır. İnsan ilişkilerinin zayıflaması bireylerin yalnızlaşmasını ve ruhsal olarak çökmesini getirmiştir. Hızla değişen ve dönüşen dünyada bireylerin önemli kararları tek başına almak zorunda kalmaları farklı iş ve yaşam alanlarında, toplumsal sorumluluk ve roller açısından bölünmelerine neden olmuştur. Bununla birlikte modernizmle birlikte gelişen teknoloji insan üzerinde hâkimiyet kurmuş, insanların çevresiyle olan bağı koparmış, yabancılaşmasına yol açmıştır

Modernizmin oluşturduğu bu ortam neticesinde bireylerin kimlik bunalımı yaşaması, mutsuzluklarının süregelenleşmesine neden olmuş, süregelenleşen mutsuzluk ise melankoliyi ortaya çıkarmıştır. Modernizmin tekâmülünü sağ-

ladığı değerler bireylerin geçmişle, gelenekle veya manevî yönüyle ilgili olan değerlerini ötelemelerine ve bu değerlere olan inançlarının sarsılmasına sebep olur. Bireyler için belli bir öneme haiz olan değerlerin ötelenmesi ve bu değerlere olan inancın sarsılması süregelen bir tavır haline gelince melankolik insan tipinin ortaya çıkışı kaçınılmaz bir son olarak kendini gösterir. Mezkûr durumun yaşam biçimi olarak benimsenmesi ise insanları melankolik bir ruhsal duruma iten etkenlerin önde gelen sebebi olarak dikkat çeker.

Modernizm bireyler üzerinde özellikle 'yabancılaşma' kavramıyla olumsuz etkisini derin bir biçimde hissettirir. Froom, "*Yeni Bir İnsan Yeni Bir Toplum*" adlı eserinde yabancılaşmayı "*insanın özü ile toplum tarafından belirlenen durumu arasındaki çelişki olarak*" tanımlarken aynı zamanda "*bireysel psikolojik bir durum*" olduğunu da ifade eder (Froom 2015: 52). "*Bireyin yaşamıyla tersleşir duruma düşmesi ve bilincin tutarlı ve bütünsel bilinç niteliğini yitirerek dağılması*" (Timuçin 2004: 497) olarak da ifade edilen 'yabancılaşma'nın Hegel felsefesinde önemli bir yeri vardır. Yabancılaşmış bir insan geçmişle bağı koparmış, kuralsız hareket eden, yalnızlık duygusunun ağır bastığı, ilişkileri zayıf, geleceğe inançla bakamayan, amaçsız, benliğini yitirmiş ve düzensiz davranışlarıyla dikkat çeken bir yapıya sahiptir. Toplumla ve kökeniyle bağı kopan, yabancılaşan bireyin içine dönmesi melankolik tavırlar sergilemesine neden olur.

Ötekileşme ise yabancılaşma gibi bireyleri melankoliye sürükleyen bir diğer etmendir. Ötekileşme insanları birbirinden ayıran ve dışlayan bir tavra sahiptir. Toplum içerisinde bir kişi veya topluluk karşısında farklı özellikleriyle dikkat çeken birey olarak ifade edebileceğimiz ötekileşme modernizm ile hayatımıza giren bireysel sorunlardandır. Birbiriyle aynı havayı ve mekânı paylaşan bireylerin yaşama, olaylara ve durumlara bakışı tamamen farklı olabilir. Maddi olarak birbirleriyle farklılıkları yoktur ancak manevî yani iç âlemlerine döndüğümüzde birbirlerinden farklı olan birçok yön bulmak mümkündür. Modern yaşam, ekonomi, sosyal yapı ve değerler olgusu ile toplum içerisinde farklılaşmalara ve daima haklı veya haksız olarak bir tarafın ötekileşmesine yol açar. Kapitalizmin üretim ve tüketim alanlarındaki yarattığı değişimler bireyin geçmişine dair kodlarında yer alan kimlik oluşturucu olgularının zayıflamasına ve hatta yok olmasına neden olmuştur. Bu durum bireyler arasındaki ötekileşmeye eşitsizliğin de olumsuz anlamda katkıda bulunduğunu gösterir. Tabii ki sadece ekonomik eşitsizlikler ötekileşmeyi derinleştirmez, aynı zamanda siyasî sebepler de bu noktada etkilidir.

Bireyleri melankoliye sürükleyen bir diğer etmen ‘varoluşsal’ sorunlardır. “*Varoluşçu felsefenin edebiyatta yansımaları bireysel huzursuzluklarla ortaya çıkar. Bu huzursuzluk, bireyin kökensel anlamdaki varlık sorgulamasının hem içsel hem de toplumsal boyutunu kapsar. Zira huzursuz insan, benliğinin farkında olan ve benliğini sorgulayan, tanımlama çabasına giren insandı*” (Kanter 2013: 135). Kendini bilme, tanıma sürecinin huzursuzlukları bireyi olumsuz etkiler. Melankolik halin kalıcı hale gelmesine yol açar. Huzursuzluktan kaynaklı olarak birey yaşadığı mekâna yabancılaşma, yaşamı sorgulama vb. düşüncelerle hareket eder.

Ülkemizde ise modernleşmenin oluşturduğu yabancılaşma ve ötekileşme daha derinden kendini gösterir. 1923’ten günümüze Batılı düşünce tarzıyla hareket eden kurucu değerlerin geleneksel düşünce tarzıyla bir çatışma içerisinde olduğu bir gerçektir. Gelenek ve Batılı düşünce tarzı arasında kalan toplumda ister istemez bir ikilik meydana gelir. Gelenek kodlarımıza baktığımızda manevi düşüncenin ağır bastığını, buna karşın pozitivist düşünce ile birlikte akılcı yaklaşımın soyut düşünce üzerinde daha baskın olduğunu ve bireylerin gelenek kodlarının yıprandığını görürüz. Bu yıpranma geleneksel kodlarından ve değerlerinden kopmak istemeyen bireylerin ötekileşmesine, modernizmle birlikte yeni değerleri benimseyen bireylerin ise köksüzleşmesine neden olur. Mezkûr ifadelerde yer alan ötekileşme ve köksüzleşme bireylerin kimliksizleşmesini getirir.

Türkiye, kuruluş yıllarından bugüne birçok siyasî olayla karşı karşıya kalmıştır. Bu olaylardan en önemlileri ise askerî darbelerdir. Bu darbeler içerisinde özellikle 12 Eylül 1980 darbesinin toplum açısından önemli bir yeri vardır. 1970’lerin sonlarında toplum içerisinde oluşan kutuplaşma kendisini eylemlere ve amansız çatışmalara bırakır. Bu eylem ve çatışmaların sonucunda darbe gerçekleşir. Darbenin sonucunda ise eylem ve çatışmalar sona erer. Ancak bu durum farklı görüşte olan birçok insanın tutuklanması ve işkence görmesi ile devam eder (Kırkpınar 2009:123). Böylelikle içe kapanık isyanını dışına değil içine sevk eden, sokağa çıkmaktan korkan, insanlarla iletişim kurmaktan çekinen yeni bir insan tipi oluşur. Artık sokak sadece pencereden ya da balkondan izlenen bir hale bürünür. “*1980 öncesinin kodları, yaşananları açıklamakta yetersiz kalırken, bireylerde, ağır mutsuzluk ve karamsarlığı doğurdu. Yaygın deyişle büyük anlatılar çöktü, bireyler gelecek tasarımlarını yitirdiler. Ayrıca ülkede yaşanan baskı, işkence ve kısımlar, toplumun depolitizasyon sürecine*

girmesine yol açtı" (Tosun 2015:8). Görüldüğü üzere askerî darbenin kâbusu insanlar üzerine çökmüş, buhranlar yaşamalarına sebep olmuştur.

1983'ten sonra askerî yönetim ülke yönetimini sivil yönetime bırakır. Böylelikle Türkiye kendisini yeniden bir modernleşme süreci içerisinde bulur. Lakin 12 Eylül'ün bireyler üzerinde oluşturduğu yıkımın etkisi uzun bir dönem boyunca devam eder. Çünkü 12 Eylül sonuçları ağır olan bir askeri darbedir (Kırkpınar 2009: 125-126). İçe kapanık, sessiz toplum yabancılaşma ve modernleşme sürecine kayıtsız kalarak bu sürecin etkilerine boyun eğer. 12 Eylül öncesi ve sonrasında yaşananların etkisiyle korku dolu günler, aylar geçiren insanların ruh halleri melankoliyle ifade edilebilir.

Görüldüğü üzere Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasî ve sosyal hayat bireylerin ruhsal dünyaları üzerinde oldukça etkili olmuştur. Gelenekten kopan, geçmişinden uzaklaşan, modernizme ayak uyduran/uyduramayan, yabancılaşan ve ötekileşen bireyler iç dünyasına yönelmek zorunda kalırlar. Sosyal yaşamla bağını koparan, iletişimsizleşen, iç dünyasında yaşadıklarıyla, modernizmle toplumdaki alabileceği herhangi bir değer olmadığını düşünen bireyler kendileriyle yüzleşirler. Ruhsal anlamda çöküntüye uğrayan bunalımlı, çıkış arayan, geleceğini tasarlayamayan bireyler, bahsi geçen duygu durumlarından kurtulamazlar. Bu olumsuz duygu yoğunluğunun süreklilik arz etmesi bireylerde melankoliyi oluşturur. "*Melankoli, modernizme karşı bir savunma şeklidir. Dış dünyada modern hayata uymak zorunda kalan, değerlerinden uzaklaşan bireyler, iç dünyalarında bu hayatı yadsırlar. Melankolik hal, bireylerin modernizme sessiz bir başkaldırısıdır*" (Uslu 2017: 353). Bu başkaldırının sonuçsuz kalması, istenilenin yapılamaması ise bireyi onulmaz bir duruma sürükler.

Sağlık'ın "*aşırı üzüntüyle belirgin hale gelen ruhsal bozukluk*" (Sağlık 2014: 114) olarak tanımladığı melankoli bireyler üzerinde kararsızlık, tepkisizlik, çevreyle iletişim kurmaktan çekinme, yalnızlık, hayattan zevk almama gibi duygu ve tavırlarla tevarüs eder. İçinde bulunduğu ortama, topluma yabancılaşan, toplumu ya da kendisini ötekileştiren bireyler için hayat bir tehlikedir.

Melankolinin süregelenleşmesi ve dayanılmaz bir acıya dönüşmesi pathos aşamasına geçmesine neden olur. "*Yunanca pathos sözcüğü, sanat yapıtının acıyla ilgili anlatımının seyirci ya da okurda üzüntü ve acıma gibi yoğun duygular uyandırmasını belirtir. 'Patetik' sıfatı da 'acıklı', 'dokunaklı', 'hazin', 'yürek paralayıcı' gibi anlamlara geliyor. Ama 'trajik'ten farklı olarak 'patetik'*

daha çok haksız yere çekilen, çaresizce kabullenilmiş acıyı belirtir” (Gürbilek 2008: 59). Pathos, acı çekenlerin, güçsüzlerin mekânıdır. Bu durum anlatılan konu kadar anlatma biçimini de etkileyen bir vasfa sahiptir. Yazar insanların çektiği sıkıntıları ve ruhsal durumlarını okuruna etkileyici duygular verebilirse, onları kalbinden vurabilirse anlatabilir. Ancak yazar ufacık da olsa abartıya kaçtığında ve okur tarafından bu durum hissedildiğinde okur için okunabilir ve etkilenebilir olmaktan çıkar. Böyle bir durumda melankoli, melodrama kayar ve eser gözyaşı sömürüsüne döner.

Melankoli ile birlikte anılması gereken bir diğer kavram ise melodramdır. Melodram, “*dramın okur beklentisine denk düşecek bir şekilde klişelere ve abartılara yaslanarak yoğun duygusalığa dönüşmesi*” (Tosun 2011: 159) olarak tanımlanır. Melodram, anlatımın eserin şekilci ve yapay olmasına neden olur. Melankoli duyguları, durumları, anlatımı zenginleştirirken melodram duyguları yapaylığa dönüştürüp bayağılaştırır. Melodrama dönüşen anlatımlarda duygular gözyaşı sömürüsü halinde kaba bir şekilde sunulur. Melankoli bireyin çıkışsızlığını, düşkünlüğünü, kahrını içe dönük bir anlatımla var ederken melodram daha çok okura ya da seyirciye dönük bir anlatıma sahiptir. Melankolik anlatımın içe dönük derinlikli sunumunun aksine melodram dışa dönük yüzeyseldir. Bu nedenle melankolik anlatım edebî tutarlılığa sahipken melodram sanatsal estetiğin dışında kalır.

Melankoli sanatsal bir tutum olarak ele alındığında hissedilen acı ve keder net bir biçimde verilmez. Anlatıcı kahramanın melankolik duruşunu seçtiği sözcüklerle, atmosferle okura sezdirir. Duyguları aşırıya kaçmadan estetik bir biçimde sözcüklere dökerek verir. Acı ve hüznün göstere göstere verilmez, satır aralarında okur tarafından hissedilir.

Anlatının kurgusunda anlatım tekniği olarak iç monolog, bilinç akışı, iç diyalog, iç çözümleme vb. tekniklerin sıklıkla kullanıldığı görülür. Ancak genellikle diyalog tekniği kullanılmaz. Anlatıdaki kişileri melankoliye sürükleyen sebepler okura duyurulmaz. İstenirse kahramanın dimağında küçük anımsama ve diyaloglarla yaşananlar verilebilir. Yazar bir aşçının yemeğini yaparken vereceği tadı düşünüp ona uygun malzeme seçmesi misali kurgudaki melankoliyi oluşturmak için istediği sözcüğü seçer ve atmosferi bilinçli bir şekilde oluşturur. Seçtiği malzemenin estetik bir tavırla sanatsal bir esere dönüşmesini sağlar.

Birçok anlatı türünde olduğu gibi öyküde yaşananlar da bir ‘çatışma’ üzerine kurulur. Melankoli, ifade edilen çatışma üzerinde gelişir. Sağlık, çatışmayı

insanın “*hali hazırda sahip oldukları ile sahip olmak istedikleri arasındaki uçurum*” (Sağlık 2014: 118) olarak ifade eder. İnsan hayata dair birçok şey hayal eder ve yine birçok şeye sahip olma arzusu duyar. Ancak bu durum genellikle gerçekleşmez. İstediklerini elde edemez. Özetle kişinin hayal hakikat çatışması içine düştüğü görülür. Bu zıtlık insanın acı çekmesine neden olur. İsteddiği olayın, durumun vb. gerçekleşmemesi ona verdiği önem derecesinde hayal kırıklığı yaşamasına sebep olur. Hayal kırıklığı zamanla acıya, acı ise melankoliye dönüşür.

Melankolik kişilerin belirli ortak nitelikleri vardır. Melankolik kişiler bulunduğu ortamdaki ya da yaşamdaki sorunlara karşı duyarlıdır. İnsanlarla ilişki seviyesini yükseltmek isterler. Lakin insanların yapay ilişkileri, sahte davranışları, inceliksiz tavır ve davranışları iletişimde kalma düşüncesini bertaraf eder ve içe kapanmalarına sebep olur. Yaşadıkları çatışmanın doğurduğu çelişki neticesinde karar verme noktalarında kararsızlık yaşarlar. Toplumsal düzenin dışında kalmış, yalnız, ötekileşmiş, bunalmış ve hayata tutunamamış bir ruh haline sahiptirler.

Melankolik mizacı bulunan kişiler hayatı önemsemezler, hayattan bıkmışlardır. İç dünyalarında geleceğe dair bir umut yoktur. Bu nedenle kendilerini yılgın ve çaresiz hissedebilirler. Yaşamdan kopma düşüncesi, var oluş sorunları melankoliye neden olur. “Ölüm düşüncesi melankolik mizacın peşini bırakmadığı içindir ki, dünyayı okumayı en iyi bilenler melankoliklerdir” (Sağlık 2014: 117).

Melankolik kişiler iç dünyalarındaki sorunların farkındadır. Sorunları çözmek, kendilerini kurtarmak için ellerinden geleni yaparlar ancak sorunları ortadan kaldırmaya güçleri yetmeyince mücadele güçleri kaybolur. Mücadelele azimleri kaybolduysa da böyle bir yaşamı kabullenmek istemezler. Bu yüzden sürekli bir arayış döngüsü içine girerler. Yaşam içindeki yanlış olan ve giden şeyler melankolik kişiler tarafından hissedilir. Bu hislerin karşılığı olarak da sorunlara karşı koyuş ve başkaldırı genel bir tavır olarak ortaya çıkar. Melankolik kişiler yanlışların düzelebileceğini hayal ederler ancak sonuç hüsrana olunca acı çekerler.

Tiyatro, sinema gibi göstermeye bağlı anlatıların yanı sıra romanda da melankolik kişilerin tanıtımı için yeterli miktarda zaman ve imkân bulunmaktadır. Ancak öykü doğası gereği kısa ve yoğun bir edebî tür olduğu için me-

lankolik kişiler öyküde ayrıntılı bir şekilde tanıtılmaz. Dolayısıyla öyküde melankolik kişiler sezdirme ve imge aracılığıyla tanıtılır. Bu da çeşitli şekillerde gerçekleşir. Yazar öyküye dair bütün unsurları melankoliyi okura hissettirmek için kullanır. Anlatıcının öyküde kullandığı bakış açısı melankoliyi sezdirmek için kullanılan başat unsurdur. Anlatıcı mekân ve kişi betimlemelerinde anlaşılır bir biçimde melankoliyi sezdirir. Kişi betimlemelerini çok iyi bir biçimde yapar ve kişinin hüznü, içe kapanık hali net bir şekilde görülür. Örneğin melankolik kişinin dış görünüşü, ruh halini yansıtır. Dağınık, yıpranmış, pejmürde giyimi ve dağınık saç sakalı melankolik kişiyi ele verir. Yüz ifadeleri, davranışları gerginliğini belli eder. Bulunduğu ortam ve mekân betimlemeleri melankoliyi çağrıştırır. Yaşadığı yer yalnızlık mekânı olarak dikkat çekicidir. Kapalı, yağmurlu ve sisli havalar; eskimiş, bakımsız mekânlar melankoliyi çağrıştıran mekânları örnekler.

Özellikle melankolik kişilerin ruh çözümlemeleriyle melankoli ortaya konulur. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi melankolik kişilerin çevreleriyle iletişimleri yok denecek kadar azdır, bununla birlikte dalgınlıkları hissedilir düzeydedir. Anlatıcı ruh çözümlemesi yaparken sık sık melankolik kişinin bilinçaltına eğilir. Bilinçaltındaki yaşanılabilir günlere ait yaşam izlerine, hayallere yönelir. İç konuşma, bilinç akışı ve iç monologlarla kişinin ruh hali gün yüzüne çıkarılır.

Anlatıcı, öyküde zamanı oluştururken de melankoliyi düşünerek hareket eder. Öykü kişisi/kişileri mutsuzken zaman çok yavaş geçer. Yaşam içerisinde de olduğu gibi acılı anlar sancılı ilerler. Ancak sevinç anları bu durumun tam tersine çok çabuk sonlanır. Zaman adeta su gibi kayıp gider. Zaman kurgusu okuyucuya öyküde melankolik kişinin var olduğunu gösteren bir etkidir. Mevsim olarak genellikle sonbahar, kış; gün içindeki bir zaman dilimi olarak akşam ve gece seçilir. Çünkü seçilen bu zaman ya da anlarda melankolik kişiler iç dünyalarına dönerler.

Melankoliye dair yaptığımız bu teorik açıklamalar eşliğinde Necip Tosun'a ait olan *Gidilmemiş Yerlerin Türküsü* adlı öyküde yer alan melankolik unsurları irdeleyebiliriz.

“GİDİLMEMİŞ YERLERİN TÜRKÜSÜ” ÖYKÜSÜNDE MELANKOLİ

Necip Tosun, ilk öyküsü *Yangın*'ı o günlerde Mavera ve Edebiyat dergilerine göre daha radikal bir dergi olarak gördüğü *Aylık Dergi*'de 1983 yılında,

ilk öykü kitabı *Küller ve Uçurumlar* 'ı ise 1998'de yayımlar. *Otuzüçüncü Peron* (2005), *Ansızın Hayat* (2014) ve *Emanet Hikâyeler* (2017) ise yayımlanan diğer öykü kitaplarıdır. Yazarın kitaplaştırılan ve çeşitli dergilerde yayımlanan yetmiş iki öyküsü bulunmaktadır.

Çalışmamıza konu olan *Gidilmemiş Yerlerin Türküsü* adlı öykü *İtibar* (S.81) dergisinde Haziran 2018'de yayımlanmıştır.

Gidilmemiş Yerlerin Türküsü melankoliye dair birçok unsuru görebileceğimiz bir öykü olarak dikkat çeken bir yapıya ve içeriğe sahiptir. Tosun, bu öyküsünde kişi, mekân, zaman ve anlatıcı seçiminde bir bütün olarak melankoliye dair unsurlara yer verir. Yazarın daha önceki birçok öyküsünde ve çalışmamıza konu olan öyküde görülen melankolinin altında doğup büyüdüğü ve yetişkinlik çağına eriştiği Kırıkkale'deki mahallenin çok büyük bir etkisi bulunmaktadır. “Benim bulunduğum yerde şimdilerde öyküsünü yazdığım kapı komşumuz Arabacı Mustafa Efendi vardı, 75 yaşında intihar etmişti. Yakın zamanda eşine sen çayı koy dedikten sonra gidip kendini astı. Karşımızda oturan ailenin iki çocuğu genç yaşlarda kanserden öldü. Bir polis ve genç kız yine intihar etti. Bu mahalle etrafımızdaki taşra baskısı sebebiyle nefes alamayan bir yerdi. Çok yoksul bir mahalleydi” (Kayıhan 2017: 237). Alıntıda da anlaşılacağı üzere *Gidilmemiş Yerlerin Türküsü* ve pek çok Tosun öyküsü bu mahalleyle hesaplaşmanın sonucu olarak yazılmıştır.

Gidilmemiş Yerlerin Türküsü melankolinin vazgeçilmez unsurları olan yalnızlık ve umutsuzluk vurgusuyla başlar. Anlatıcı öykünün giriş bölümünde Arabacı Mustafa Amca'nın öyküsünü anlatmadan önce atmosfer oluşturmak için şiirsel bir anlatım sergiler. Bu anlatım öyküde neler yaşanacağını daha öykünün başından duyurur niteliktedir. Bu bölümde Arabacı Mustafa Amca'nın bekleyişi, bekleme nedenleri yani hayata bağlanma sebepleri anlatılır.

“Demek yetmiş beş yıl hep bekledin Mustafa Amca, hayata ait tüm sözcükler bir bir anlamını yitirene, tüm yollar bir bir kapanana, tüm ışıklar bir bir sönene kadar. Türkülerden umut kesinceye kadar bekledin. Merak edilecek, görülebilecek hiçbir şey kalmayınca kadar, elma ağacında asılı radyodan, tüm gün açık televizyondan, telefonlardan hiçbir ses gelmeyinceye kadar bekledin. Uyuyup uyanmalardan, düğünlerden, derneklerden umudun kesilinceye kadar bekledin. Hastalıklardan ve iyileşmelerden, mevsimlerden beklentin kalmayınca kadar bekledin. Dolaştığın tüm yolları bitirinceye, güneşten ve bulutlardan umudun

kesilinceye, kuşlar hiçbir şey getirmeyinceye, güneş, ay, yıldız sönuinceye kadar bekledin.

Demek teselli bulacağın tüm oyuncaklar kırıncaya, türküler yararı sarmayıncaya, dost ve düşman sesler kesilinceye, tüm saatler aynı yerde duruncaya kadar bekledin. Gelecek hiçbir şey kalmayıncaya, sabır, teselliler bitinceye, gölgen bile kalmayıncaya, saydamlaşıp görünmez oluncaya, hareketsizliğe ulaşıncaya, bir boşluk oluncaya kadar bekledin. Tüm gülüşleri, adresleri, yolları unutuncaya, görmek, duymak anlamsız gelinceye, şaşkınlık ve hayret sona erinceye, acı ve sevinç fark etmeyinceye kadar bekledin. Yıllardan, aylardan, günlerden tümüyle ve sonsuza kadar kopup zamansızlığa ulaşıncaya kadar bekledin, bekledin. Tüm ateşin sönuinceye, kül oluncaya, hiçbir şey arzulamayıp, hiçbir şey istemeyinceye kadar bekledin. Her şeyin sahte, gerçek olan tek şeyin yalnızlık olduğunu anlayıncaya kadar, tek bildiğin yer olan balkonda kayboluncaya kadar bekledin. Bekledin, bekledin, bekledin...” (Tosun 2018:16).

Yukarıdaki ifadelerden sonra öykünün anlatımına geçilir, okur öykünün merkezine çekilir. Anlatıcı, Arabacı Mustafa Amca'nın intiharını ağabeyinden öğrenir ve onunla özdeşleşen türküler aklına gelen ilk hayat bağıdır. Melankolik insan tipinin özelliği olan sorunla mücadele azminin bulunması için kişiye mutlak bir hayat bağı gereklidir. Arabacı Mustafa Amca'nın hayat bağı türkülerdir. Bu nedenle pikap çıktığında mahallede ilk kez pikap alan Arabacı Mustafa Amca'dır.

“Demek o da saramamış yarasını. Allah acılardan kıvranan insana mutlaka tutunacağı bir şey veriyordu; bazen iyi bir hikâye bazen iyi bir türkü bazen de büyük bir sabır. O ise türkülerle tutunmuştu dünyaya. Türkülerle dinlenir, hayatı, acıları onunla sindirirdi” (Tosun 2018:16).

Türküler, Arabacı Mustafa Amca'nın hayat bağıdır çünkü onun derdini dile getiren, hüznüne hüznü katan, derdini içine ilmek ilmek döşeyen türkülerdir. *“Bahçesinin her yanından esen kahr, yalnızlık ve keder üstüne bu türküler düşerdi” (Tosun 2018:16).* Arabacı Mustafa Amca'nın yalnızlığını, kahrını türküler zirveye taşır. Melankolik insanın içe dönüşünün imgesi *Gidilmemiş Yerlerin Türküsu*'nde türkülerdir. Anlatıcı bu yüzden *“Şu Yüce Dağları Duman Kaplamış”, “Şad Olup Gülmedim”, “Yazımı Kışa Çevirdin”, “Cahildim Dünyanın Rengine Kandım” ve “Yolcu” türkülerinin anlam dünyalarından yararlanır. Öyküde melankoliyi çağrıştırmak için bu türkülerden dizeler alıntılar. Dikkat*

edildiğinde zikredilen türkülerin anlam ve his dünyalarının hüznle yoğrulduğu ve bu nedenle öyküde bu türkülerden faydalandığı görülür.

Arabacı Mustafa Amca'nın mazisini ve atıyla kurduğu bağı anlatmak maksadıyla at arabasıyla yük taşıdığı günlerdeki yaşamına geriye dönüş tekniğiyle değinilir. O günlerden içine döndüğü mutsuz günlere evrilmiş süreci aslında melankolinin görüntüsüdür. Melankolinin ortaya çıkması için bir 'çatışma'nın gerçekleşmesi gerekmektedir. Anlatıcı bu öyküde çatışmayı Arabacı Mustafa Amca'nın atla kurduğu bağla ortaya koyar. Arabacı Mustafa Amca, atla kasabanın sokaklarında yük taşıdığı günlerde yine yalnızdır. Ama insanlarla kurmadığı bağı atıyla kurmuştur. Onunla insanlarla anlaşır gibi konuşur ve birlikte zaman geçirirken mutludur. Öykünün geneline bakıldığında anlatıcının gözünde Arabacı Mustafa Amca ile at arasında davranışlar ve yaşam açısından bir özdeşleme olduğu gözlemlenir. Yaşamları açısından bakıldığında yaşam çerçevesini çizdikleri mekân varoluş özelliklerine ve bulunabilecekleri diğer konumlara bakıldığında yaşanılabilir bir yer değildir.

“Atın gemini kendine çeker, bir haykırıyla atın durmasını emreder, sonra gururla arabadan iner, atını çözer, yüzünü okşaya okşaya haylaz bir çocuğu yola getiriyor gibi, onunla konuşa konuşa, koklaşa koklaşa velinimetini ahıra götürürdü. Sonra bahçe içinde ne olur hiç bilmezdik. Akşama doğru balkona çıkar, çayını yudumlarken bizim top oynayışımızı izler, iç yaralayan türküler dinlerdi.

Atıyla konuşur, koklaşır, duygudaşlık oluştururdu. Sevgiyle çözemeyecekleri bir meseleleri yok gibi güven içinde bakışlılardı. Birbirlerinin korkularını, sevinçlerini bilirlerdi” (Tosun 2018:16).

“Mustafa Amca konuşurken sanki at gibi konuşurdu, gülerken at gibi, yürürken yeşilleri var sanırdınız, adeta dostu at ile bütünleşmişti. Dili ise insanların dili değildi, ona atların dili verilmişti. İnsanların yanında dilsizdi. Kelimeleri yoktu, kaybetmişti. Atının kişnemelerini, baş hareketlerini, ayak vurmalarını bir şeye yorardı. Kaygılarını, sevinçlerini, bilirdi. Atın yanına gelirken, at başını sağa sola sallar, kişner, yerinde duramaz, ön ayaklarını yukarı kaldırır. Ondan ayrılmazdı, sadece bütün gün çarşı, pazar onunla dolaşmaz akşam da ona kaderdaş olur, çayırda gezdirir, gönlünü alır, dostluğuna yaslanırdı. Birbirinin içine geçmiş gibiydiler, birbirine yaslanarak hayatı ve çileyi taşırlardı” (Tosun 2018:17).

“İkiniz de dilsizdiniz. Belki de bu yüzden dosttunuz. Sen hayatın vurduğu, o senin vurduğun gemden kurtulamadı, ikiniz de bir boşluğa yürüdünüz. Belki de hayatı bir gölgeye, bir lekeye, geçip giden takırtılı bir trene benzetmek gerekiyordu. Bir atın rüyasının sokaklarda yük taşımak değil, rüzgârla yarışmak, engin bir boşlukta, çatlayıncaya kadar koşmak olduğunu bilirsin elbet. Ama ikiniz de dostluğun hatırına rüyalarınızı gömdünüz, üstünü örttünüz yıllar boyu” (Tosun 2018:19).

Anlatıcıya göre atın yük taşıması, bir boyunduruk altında olması ona eziyettir. Atın özgür olması dağlarda, kırlarda dolaşması, sulak çayırlarda gezinmesi, güneşe ulaşmak için tırısı kalkması gerekir. *“Savaş alanlarının, zaferlerin ve medeniyetlerin gözdesi”* olan atın taşıma aracı olarak kullanılması hüznüldür ve bu hüznün Arabacı Mustafa Amca gibi bir ortağı da vardır. İkisi aynı *“dramatik öykü”*nün varlıklarıdır. Mutlu olmasalar da birbiriyle iletişimleri ve birbirine olan bağlılıkları sayesinde hayatı idame ettiren bu iki varlığın beraberliğinin sonu yani ‘çatışma’nın gerçekleşme sebebi modernizme bağlanır. Melankolinin altında yatan en önemli sebep olan modernizm burada da kendini gösterir. Mustafa Amca ile atının öyküsü sanayileşmeye, gelişmeye boyun eğer. Zamanında kasabanın dar sokaklarında taşıdıkları yükü taşıyacak yeni araçların ortaya çıkması aynı zamanda bir devrin sonunu getirir. Arabacı Mustafa Amca ile atının modernizmle birlikte ayrılma vakti gelir çatar. Bu durum Mustafa Amca’nın içine dönmesine, bunalımlı zamanlar yaşamasına, yalnızlığının derinleşmesine neden olur. Bir bakıma yaşanan ayrılık Mustafa Amca açısından melankolinin başlangıcını oluşturur. Anlatıcı, Mustafa Amca üzerinden melankolik tavrı ortaya koyarken melodrama yani gözyaşı sömürüsüne düşmez. Bu durum okur karşısında öykünün okunurluğunu artıran bir unsur olarak dikkat çeker.

“Sonunda bu sevgiye sarı taksilerin, kamyonetlerin gölgesi düştü. Yıllarca gözden düşmüş halde kasabanın dar yollarında boş yere dolaşıp durdular. Kimsenin at arabasına dönüp baktığı yoktu. Ayrılık kaçınılmazdı. At arabalarının hükmü bitmişti. Hayat makineyi getirmiş, atı almıştı. Mustafa amca bunu kabullenemedi, bir süre direndi ama ilerleme onu da yendi, sevenleri birbirinden ayırdı. Yıllarca birlikte olduğu atı, arabası elinden alınmış, şehrin en ücra köşelerinden birinde, balkonda kavak hışırtılarına baka baka geçen bir ömre mahkûm edilmişti” (Tosun 2018:18).

Anlatıcı, at arabasının yerini sarı taksilerin ve kamyonetlerin almasından sonra Mustafa Amca’nın içinde bulunduğu hüznü hali onunla en son görüş-

tüğü zaman dilimine taşır. En son bayramda görüşmüşlerdir. Mustafa Amca atının elinden gitmesiyle iyice yalnızlaşmış, melankolik ruh haline bürünmüş, tepkisizleşmiştir. Yaşama dair ne varsa ondan gitmiştir. İçine dönmüş, sorunlara direnmiş ancak başarılı olamamıştır. Belli bir süre sonra da bu durumu kabullenmiş, melankolinin bir merhalesini daha yaşamıştır. Etrafındaki insanlarla iletişimi yok olmuştur. Mustafa Amca, hayata dair her şeyin farkındadır. Bu durumun ete kemiğe dönüşmüş hali olarak sembolleştirilen ifade ise “*her şey boş*” cümlesidir. Mustafa Amca'nın hayatla bağı kopmuştur. Dış görünüşü, hali, tavrı onun bu dünyadaki varlığını sorguladığını göstermektedir. Anlatıcı için Mustafa Amca'nın içinde bulunduğu melankolik hal “*gizli bir sürgün*”dür.

“En son bayramda konuşmuştuk. Kalabalıktık. Sırtında bir yük varmış gibi öne eğilmişti. Yüzünde renk kalmamıştı. Aldığı tüm yaraları dışa vuruyordu. Sanki bir kapı açılrsa hayattan çıkıp gidecekti. Öyle silik, yenik bir hali vardı ki tek kurşun, tek cümle onu yok etmeye yeterdi. Akvaryumdaki ters dönmüş balık gibiydi. Sesindeki yalnızlıktan ürkmüştüm. İnce, derin bir sızı, dokunaklı bir türkü gibiydi. Hayır, yaşamıyordu, hayatın avuçlarında ölü bir kuştı. Bir köşede unutulmuş, gözden düşmüş bir eşya, kocamış, ölüme terk edilmiş bir yılkı atı gibiydi. Günden güne ölüyordu. Ne sesine kulak kabartan ne gözünün içine bakan vardı. Ama o da bunu kabullenmişti. Sessiz, telaşsız, çığılığı içine gömmüştü. Hep sustu. Perdelenmiş iki gözü kimseyi görmüyormuş gibi bakıyordu. Sessizliği ürkütücüydü. Sanki biri içine itmiş, kaybolmuş, gözüküyordu. Kendisini dikkatle izlediğimi fark etmiş, “Her şey boş” demişti, elini boşlukta sallarken” (Tosun 2018:18).

Öyküde melankoliyi yansıtan bir diğer etmen ise Mustafa Amca'nın yaşadığı evdir. Ev bakımsızdır. İçerisinde yaşayan insanın yani Mustafa Amca'nın yaşamla bağının koptuğu, evin yıkık dökük durumundan, bakımsızlığından, bahçenin işlenmemesinden anlaşılmaktadır. Evdeki hayat belirtisi yok olmuştur. Ev, Mustafa Amca gibi içten içe çürümüştür. Bakımsızlıktan dolayı her an çökmeye mahkûm olan ev Mustafa Amca'nın hüznünü aşikâr etmektedir. Mustafa Amca'nın yalnızlık mekânı olan, içe dönüşüne ve bu buhranlı ruh halinden çıkamayışına şahitlik eden mekân bu evdir. Ev ve çevresi aynı zamanda modernizmin doğurduğu çatışmadan nasibini alan kalıntılarla doludur.

“Mustafa Amca'nın evine bakarken içim burkuldu. Her yere derin bir ıssızlık, terk edilmişlik ve yalnızlık hâkimdi. Delik deşik olmuş çatısı, çürümüş

pencere pervazları ve yıllardır boyanmayan duvarlarıyla bu evi kim görse, hayatın dışına düşmüş insanların yaşadığı bir yer derdi. Bu köhne, yalnız gecekondu artık çoktan vazgeçilmiş bir hayatı temsil ediyordu. Bahçe boyu yükselen bakımsız kavaklar, elma ağaçları, cevizler bu yorgunluğu, bitkinliği adeta dışa vuruyordu” (Tosun 2018:18).

“Balkona atılmış bir iki sandalye, bahçenin köşesinde artık unutulmuş lastik tekerlekler, çürümeye yüz tutmuş araba, balkon duvarına konmuş saksıda fesleğenler, sardunyalar, hemen ileride mahallenin kedileri. Dökülen sıvaların yerinde lekeler kalmış. Soba yerleri hala simsiyah. Mustafa Amca belli ki sadece hayatından değil, evden de vazgeçmiş. Sağa sola baktım. Evin artık ayakta kalacak dermanı kalmamış. Çürük, çökmüş hani üflesen bir kalıntı yığını, toz toprak haline gelecek olan evin içinde dolaştım. Bahçenin tam köşesinde yarı toprağa gömülmüş bir araba tekerleği var. Üzerinde yapraklar, kâğıt parçaları...” (Tosun 2018:19)

Anlatıcı, Anton Çehov’un “Acı” öyküsünün kahramanı Arabacı İona ile Arabacı Mustafa Amca arasında yalnızlık üzerinden ve yaşamına dair sıkıntılarını paylaşacağı bir insanın olmaması yönünden bağ kurar. İona, ölen oğlunun acısını paylaşacak bir kimse bulamayınca duygularını atıyla paylaşır. Aynı şekilde Mustafa Amca derdini, sıkıntısını atına anlatır. Melankoli, Mustafa Amca’nın yaşamını perdeler. Onun, yaşamla bağını koparmaması, yok olmaması için hiçbir nedeni yoktur. Tersten bakacak olursak onu hayata bağlayan hiçbir dayanağı kalmamıştır. Anlatıcının yaşam ve ölüm tezatlığı içerisinde hayatın varlığına ve hayatı mutlu kılan şeylere dair kurduğu cümleler Mustafa Amca’nın iç âlemindeki buhrandan dolayı hayatı, güzellikleri gözden kaçırdığını, iskaladığını vurgular.

“Bir gün yorgun argın evine dönerken hiç gökyüzüne baktın mı Mustafa Amca? Gökten yere düşecek gibi ıslıl ıslıl ışıldayan yıldızları gördün mü? O doyumsuz ayı, belli belirsiz oynayan bulutları ve o güzelim havayı içine çektin mi? İşte Mustafa Amca o, hiç yanına almadığın hiç yanında taşımadığın hayattı. Hani o atların eve dönüşündeki coşku var ya o da hayattı, şenlikle eve doğru akıyorlardı hani. Rüzgârın yüzüne vurduğu iğde kokuları, şu söğüt ve kavak hışırtıları hayattı, şu tekerleklerin ritmik tıkırtısı, at nallarının çınlayan sesi hep hayattı. O içine çektiğin mis gibi yaz havası, o söylediğin inceden inceye türkü, hepsi hepsi hayattı... Söylediğin güzel türkü: Bir yiğit gurbete gitse/gör başına neler gelir... O mahcup, içli ses hayattı” (Tosun 2018:20).

At arabasının yerini alan sarı taksiler ve kamyonetler Mustafa Amca'nın yaşama bağlılık duygusunu yok eder. Melankolinin bulunduğu öykülerde genellikle karşımıza çıkan 'intihar' olgusu Arabacı Mustafa Amca'nın öyküsünde de kendine yer bulur. Mustafa Amca modernizmin getirdiği yalnızlaşmaya, bir köşeye çekilmeye, yabancılaşmaya daha fazla dayanamaz. O kadar yalnızdır ki çocukları cenazesine bile gelmez. Onu hayatta tutmaya türkülerin gücü de yetmez. Yaralarını saramayınca çıkışı ölümdedir, hayatın dışında bulur. İç âlemindeki sorunlardan çıkamayan daha doğrusu yaşananlara/modernizme dur demeye gücü yetmeyen Mustafa Amca atına yıllarca yer yurt olan ahırda intihar eder.

“Dün ağabeyim aramış, “bakkal kapanmış” der gibi “Mustafa Amca intihar etti” demiş, elimde telefon kalakalmıştım. Neredeyse “ama ya türküler” diyecektim. Çünkü türkülerle hayata tutunulabileceğini ondan öğrenmiştim” (Tosun 2018:16).

“ “İşte öyle,” dedi akşam telefonda kaldığı yerden başlar gibi: “Karısı yemek hazırlarken, akşam namazını kılmış, ‘ben birazdan geliyorum’ demiş, ahıra geçmiş, daha önce hazırladığı...” Zihnim hala türkülerde kalmıştı. “Eskisi gibi türkü dinler miydi?” diye sordum. Soruma şaşırıldı. “Son yıllarda türkü dinlemeyi de bırakmış, iyice köşesine çekilmişti.” dedi. “Öyle olmalı” diye cevapladım” (Tosun 2018:19).

Anlatıcı öykünün finalinde melankolinin genelde insan, özelde Mustafa Amca üzerindeki etkisinden bahseder. Melankolinin yaşandığı süreçte acıların bireysel olduğunu ifade eder. Acıdan kaçmak, kurtulmak için çabalayan insanın hiçbir yerde ondan kurtulmasının mümkün olmadığını anlatır. Ona göre acıları giderecek bir yöntem yoktur. İnsanlar ancak sözcüklerle, türkülerle, notalarla ve renklerle acılarının üstünü örtebilir. Acılarının üstünü örttükleri hayata bağlılık noktaları yok olduğunda ise içe kapanır, yalnızlaşır ve yok olurlar. Melankoliden kurtulabilmeleri acılarının üstünü örttükleri yaşam kaynaklarına sıkı sıkıya tutunmalarına bağlıdır.

“Ancak acılar şahsidir ve sadece o bize aittir. Onları giderecek yöntemi hiçbir yerde bulamayız. Herkes acılarının üstünü bir şeyle örter, ressam renklerle, yazar sözcüklerle, besteci notalarla, yoksul dizilerle, türkülerle... Mustafa Amca da türkülerle katlandı hayata. Ama sonunda türküler de terk etti onu. Türküler susunca ıssızlaştı, yalnızlaştı, tüm dayanaklarını kaybetti. Eğer iyi bir türkü bulabilseydi hayata katılabilecek, tüm karanlıklar aydınlanacaktı. Bir sigara

yakacak, o ritimde arınacak, türkünün peşinde, hep gördüğü rüyaya dalacak, atına atlayıp yemyeşil çayırarda koşacak, ağaç, çiçek kokuları arasından, çağlayan suların yanından geçip, masmavi gökyüzüne doğru uçup gidecekti. Ama türküsünü kaybetmişti. Türküler, gürültüde duyulmuyordu. Türküsüz açamadı kanatlarını, düştü. Ayağı kırıldı ve hayat vurdu onu. Böyledir devranı dünyanın: Kırık ayaklı atları vururlar” (Tosun 2018:20).

SONUÇ

Necip Tosun, öykülerinde yetiştiği çevrenin yaşamında bıraktığı izlerden dolayı melankolik bireylere birçok öyküsünde yer verir. Öyküleri incelendiğinde birçok öyküsünde ölüm ve intihar temalarına değindiği görülür. İntihar ve ölüm temalarına bu kadar yoğun bir şekilde değinmesi uzun bir süre kentte yaşamasına rağmen Kırıkkale’de çocukluk ve gençlik çağını geçirdiği mahallesiy-le hesaplaşma isteğinden kaynaklanır. Modernizmin bireyler üzerindeki etkisi ve yaşamın olumsuz getirileri bu mahallede yaşamını sürdüren insanların üzerine çöker. Kırıkkale Tosun’a göre kozmopolit bir kasabadır. Burada yaşayan insanların dertleri, acıları, hisleri onun kalemine yansır.

İnsanların geçmişiyle bağının kopması, politik yaşamın etkisi ve çeşitli sebepler onların acı çekmesine, acının süregelenleşmesi ise onları melankoliye sürükler. Melankolik halin sonucu olarak bu mahalledeki insanların yaşamla bağının kopması onları intihara sevk eder.

Gidilmemiş Yerlerin Türküsü öyküsünde kurgu ve tema açısından melankolik hal başarılı bir biçimde okura sunulur. Tosun, melodrama düşmeden melankoliyi derinlemesine ele alır. Öykünün kahramanı olan Arabacı Mustafa Amca herkesin yaşamında karşılaşabileceği bir kişidir. Tosun, komşusu olan Mustafa Amca’nın yaşamını öyküleştirmiş, neden intihar ettiğini öykü vasıtasıyla sorgulamıştır.

Öykü melankolik anlatıma uygun bir biçimde kurgulanmıştır. Arabacı Mustafa Amca’nın hayatı modernizmle değişir. Atıyla mahallenin sokaklarında yük taşıırken yaşam onun için kıymetlidir. Türküler onun hayat kaynağıdır. Bu nedenle pikap çıktığında mahallede pikabı ilk alan odur. Modernizmin etkisiyle makineleşme hızlanır, sarı taksiler, kamyonetler at arabasının yerini alır. Arabacı Mustafa Amca’nın hayatı olumsuz yönde ivmelenir. Zaman içerisinde Arabacı Mustafa Amca türkülerden ve hayattan gitgide uzaklaşır.

Tosun, modernizm karşısında mücadele etmeye gücü yetmeyen Mustafa Amca'nın modernizmin etkisiyle melankoliye sürüklenen yaşamını iç çözümleme ve bilinç akışı teknikleriyle ele alır. Bilinçaltında yaşadıklarını, yaptıklarını ve yapamadıklarıyla ortaya koyar. Arabacı Mustafa Amca hayat karşısında yenik düşmüş bir insandır. Tosun öyküde bu yenilginin sebebine, melankolinin yaşandığı süreçte kahramanın ruh haline, fizikî özelliklerine, nelerden vazgeçtiğine değinir. Öykü genellikle ruh tahlili üzerinden ilerler. Bu nedenle öyküde diyaloglar melankolinin okura hissettirilmesi amacıyla yok denecek kadar az kullanılır. Öyküde kullanılan bakış açısı melankolinin okura en iyi şekilde sezdirilmesini sağlar.

Tosun, *Gidilmemiş Yerlerin Türküsü*'nü durum öyküsü olarak tasarlar, yaşamın içinden Arabacı Mustafa Amca'nın hazin öyküsünü okura taşır. Türkü dizeleriyle, mekân tasvirleriyle, sinemasal betimlemelerle, ruh tahlilleriyle, yer yer şiirsel anlatımla, metinlerarasılık tekniğiyle değindiği Anton Çehov'un "Acı" öyküsüyle, Rainer Maria Rilke ve Fernando Pessoa'nın cümleleriyle, Mustafa Amca'nın iç âlemini yansıtan ifadelerle bir melankoli atmosferi oluşturur. "*Hikâyenin kalbi*"ni arar. Melodrama düşmeden acı ve hüznü sanatsal bir biçimle ortaya koyar.

KAYNAKÇA

FROOM, Erich (2015), *Yeni Bir İnsan Yeni Bir Toplum*, İstanbul: Say Yayınları.

GÜRBİLEK, Nurdan (2008), *Mağdurun Dili*, İstanbul: Metis Yayınları.

KANTER, M. Fatih (Temmuz-Aralık 2013), “Yusuf Atılğan’ın Hikayelerinde Varoluşçuluğun İzleri”, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları* , 113-147.

KAYIHAN, İsa (2017), *Necip Tosun’un Öykülerinde Yapı ve Tema*, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, (Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

KIRKPINAR, Dilek (2009), *12 Eylül Askeri Darbesi’nin Gençliğin Üzerindeki Etkileri*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, (Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

SAĞLIK, Şaban (2014), *Hikaye/Anlatı/Yorum*, Ankara: Hece Yayınları.

TEBER, Serol (2013), *Melankoli “Normal Bir Anomali”*, İstanbul: Say Yayıncılık.

TİMUÇİN, Afşar (2004), *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Bulut Yayınları.

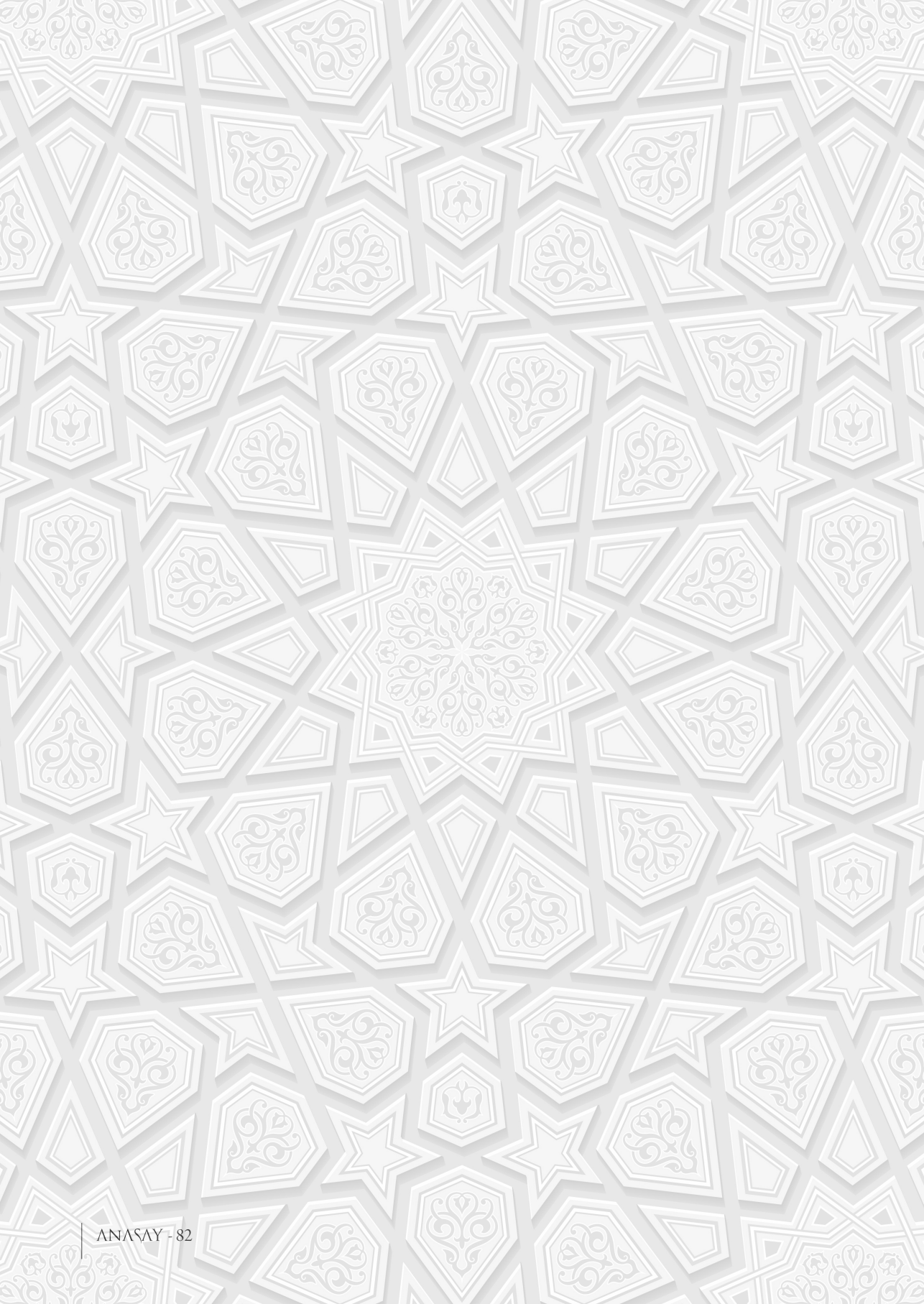
TOSUN, Necip (Haziran 2018), “Gidilmemiş Yerlerin Türküsü”, *İtibar* , 16-20.

TOSUN, Necip (2015), *Günümüz Öyküsü*, İstanbul: Dedalus Yayınları.

TOSUN, Necip (2011), *Modern Öykü Kuramı*, Ankara: Hece Yayınları.

USLU, Ahmet (Mart-Nisan 2017), “Nalan Barbarosoğlu’nun Hikayelerinde Biçim Olarak Melankoli”, *Akademik Bakış Dergisi* , 350-366.

<http://www.tdk.gov.tr>, Erişim Tarihi:11.12.2018

Şükrü ÜNAR

HİTİT DÖNEMİ ANADOLU'SUNDA MEYVE AĞAÇLARI

Muhlisahon RUSTAMOVA

ORTA ASYA'DA GÜNÜMÜZE KADAR ULAŞMAYAN CAMİLERİN AHŞAP DİREK VE TAŞ SÜTUNLARI (IX – XII. yy)

İsa KAYIHAN

NECİP TOSUN'UN 'GİDİLMEMİŞ YERLERİN TÜRKÜSÜ' ÖYKÜSÜNDE MELANKOLİ

Murat HASANOĞLU

BOSTÂN, GÜLİSTÂN VE MESNEVÎ HİKÂYELERİ ÜZERİNE GENEL BİR KARŞILAŞTIRMA

Yunus PUSTU

MUSTAFA CEZAR, OSMANLI TARİHİNDE LEVENDLER,

ANASAY

anasaydergisi@hotmail.com

e-ISSN 2618-6187
ISSN 2587-2001

9 772587 200005